

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความรับผิดชอบ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

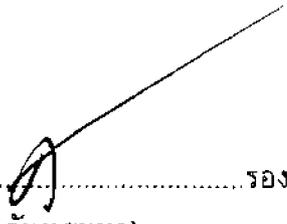
พระสมาน ลีลาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา 2552

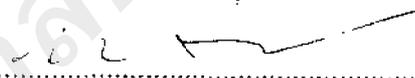
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
คุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เสนอโดย
พระสมาน ลีลาศ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน

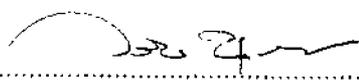

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(นายตระกูล จันทสุนทร)
วันที่ 12 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง)

.....กรรมการ
(ดร.ทรงศรี ดุ่นทอง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพชรสุดา เพชรใส)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ดร.วสัน ปันผล)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.ทรงศรี ตุ่นทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพชรสุดา เพชรใส
ชื่อนักศึกษา	พระสมาน ลีลาศ
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายทั่วไป เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีความมุ่งหมายเฉพาะ เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) พัฒนาหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเทศบาลพระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดพฤติกรรมความรับผิดชอบ 2) แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3) แบบวัดเจตคติต่อความรับผิดชอบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า เป้าหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คือการส่งเสริมให้เยาวชนยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี และค่านิยมที่ดีงาม ส่วนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความเห็นถึงความสำคัญของการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ โดยเฉพาะเด็กนักเรียนที่เป็นเยาวชน โดยเทคนิคการฝึกอบรมใช้กรณีตัวอย่าง วิเคราะห์และอภิปราย

2. ผลการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม สื่อและวัสดุอุปกรณ์ และการวัดประเมินผล ซึ่งมีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน ผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสม

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลพระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี จำนวน 7 สัปดาห์ พบว่า นักเรียนมี

ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ตามกิจกรรมนั้น เป็นอย่างดี

4. การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมความรับผิดชอบ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบที่ดีขึ้น และเจตคติต่อความรับผิดชอบของนักเรียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร ได้ปรับปรุงเวลาให้เหมาะสมกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Thesis Title	Development of Ethical Training Course Associated with Responsibility of Prathomsuksa 6 Students
Thesis Advisors	Dr. Songsri Toonthong Asst. Prof. Dr. Petsuda Petsai
Name	Phra Saman Leelas
Concentration	Curriculum and Instruction
Academic Year	2009

ABSTRACT

This research conducted with a general purpose to develop the ethical training course associated with responsibility of Prathomsuksa 6 students and it also aims at: 1) studying fundamental information for the development of ethical training course; 2) developing the ethical training course; 3) trying out the ethical training course; and evaluating and revising the ethical training course. The samples used in this research were 30 Prathomsuksa 6 students of Tedsaban Phra Buddhabat School, Phra Buddhabat District, Sara Buri Province, drawn by purposive sampling. The instruments used in this research were: 1) Behavior and Responsibility Scale; 2) Behavior and Responsibility Evaluation Form; and Attitudes towards Responsibility Questionnaire. The data were analyzed using a statistical program to compute mean ($\bar{X}$) standard deviation (S.D.), t-test, and by means of content analysis.

The results were as follows:

1. the results of fundamental study are found the purpose of the Curriculum of Social Studies, Religion and Culture Learning Strand is to encourage the youths to have a sense of moral, do the good deed, and follow ethical codes. The stakeholders see the importance of the ethical training course associated with responsibility given specifically to the youth students using a sample case, analysis and discussion.

2. the results of the training course development are formulating rationale, purpose of the course, contents, method of the training, course materials, and evaluation. There are seven learning activity plans, and the experts of the training course find the training course appropriate.

3. the results of the trying out of the training course with Prathomsuksa 6 students of Tedsaban Phra Buddhabat School for 7 weeks are found the students understand the activities and express positive views towards to the activities.

4. the evaluating and revising the training course are found the students have much more responsibility after the training than before the training at statistical significant level of .05. The evaluation during the training session is found the students reflect better behavior of responsibility and express attitudes towards responsibility at a high level. The revising of the training course is to allocate the proper time for the learning activity conduction.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือและแนะนำเป็นอย่างดี จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ดร.ทรงศรี ตุ่นทอง ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพชรสุดา เพชรใส กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษาและแนะนำในข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอเจริญพรขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณ พระธรรมปิฎก (ชวลิต อภิวฑฒโน) เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี และหัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ทุนในการศึกษา

ขอเจริญพรขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ทองแผ่ ประธานสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ดร.เนติ เฉลยวาเรศ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ อาจารย์บุญยานุช เฉยียงหงส์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ นางมณฑา วิเศษสิงห์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านธารทองแดง สระบุรี และนางศรีวิภา สมัครการ นักวิชาการ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 1 ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัย และให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์ เพื่อความสมบูรณ์และความถูกต้องตามกระบวนการในการวิจัยครั้งนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ นางสุภาณี เกตุเอี่ยม ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู และนักเรียน โรงเรียนเทศบาลพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกที่จัดฝึกอบรมและเก็บข้อมูลให้งานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

ขอเจริญพรขอบคุณ คณะอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีทุกท่าน ที่ได้ถวายเป็นความรู้ ข้อคิดต่างๆ และเพื่อนๆ นักศึกษามหาบัณฑิตสาขาหลักสูตรและการสอนรุ่นที่ 7 ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจให้ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องตอบแทน บูชาคุณแต่บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระสมาน ลีลาศ

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อ	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
ประกาศคุณูปการ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	11
จุดหมายของหลักสูตร.....	13
คุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	13
หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร.....	14
ความหมายของหลักสูตร.....	14
ความสำคัญของหลักสูตร.....	15
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	17
ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร.....	18
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร.....	19
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	21
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม.....	21

บทที่ 2 (ต่อ)

หน้า

ความหมายของการฝึกอบรม.....	21
วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม.....	23
ประเภทของการฝึกอบรม.....	26
เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม.....	28
กระบวนการฝึกอบรม.....	32
ลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรมที่ดี.....	35
องค์ประกอบของหลักสูตรการฝึกอบรม.....	35
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม.....	37
รูปแบบของการประเมินหลักสูตรฝึกอบรม.....	40
การพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	43
ความหมายของคุณธรรม.....	43
ความหมายของจริยธรรม.....	44
องค์ประกอบของคุณธรรมและจริยธรรม.....	45
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	47
การเกิดคุณธรรมและจริยธรรม.....	49
การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม.....	50
สภาวการณ์เด็กจังหวัดสระบุรี 2551-2552.....	53
คุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ.....	53
ความหมายความรับผิดชอบ.....	53
องค์ประกอบของความรับผิดชอบ.....	56
พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบ.....	57
ประเภทของความรับผิดชอบ.....	59
ความสำคัญของความรับผิดชอบ.....	62
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบ.....	63
วิธีการพัฒนาความรับผิดชอบ.....	64
วิธีการวัดความรับผิดชอบ.....	65
เจตคติ.....	67
ความหมายเจตคติ.....	67
องค์ประกอบของเจตคติ.....	68
ลักษณะของเจตคติ.....	69

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
การวัดเจตคติ.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	71
งานวิจัยในประเทศ.....	71
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	75
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	77
ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	77
ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (development) : การพัฒนาหลักสูตร.....	79
ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (research) : การทดลองใช้หลักสูตร.....	80
ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (development) : ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร.....	81
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (research) : ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	86
ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (development) : ผลการพัฒนาหลักสูตร.....	91
ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (research) : ผลการทดลองใช้หลักสูตร.....	95
ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (development) : ผลประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร....	96
บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	114
สรุปผลการวิจัย.....	115
อภิปรายผล.....	117
ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้.....	119
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	119
บรรณานุกรม.....	120
ภาคผนวก.....	130
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ คณะวิทยากร คณะผู้ช่วยวิจัย.....	131
รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	132

	หน้า
ภาคผนวก (ต่อ)	
รายนามคณะวิทยากร.....	133
รายนามคณะผู้ช่วยวิจัย.....	134
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	135
ภาคผนวก ค หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.....	143
ภาคผนวก ง แผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม.....	153
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์ (สำหรับผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง).....	230
แบบวัดพฤติกรรมความรับผิดชอบ.....	235
แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ.....	243
แบบวัดเจตคติต่อความรับผิดชอบ.....	252
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์.....	254
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรฉบับร่าง.....	256
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบวัดพฤติกรรม ความรับผิดชอบ.....	259
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินพฤติกรรม ความรับผิดชอบ.....	261
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบวัดเจตคติต่อ ความรับผิดชอบ.....	269
ภาคผนวก ช ภาพประกอบการอบรม.....	271
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	280

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 จำนวนและข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง.....	89
ตาราง 2 ผลการประเมินหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	94
ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบประเมินตนเองด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการอบรมตามหลักสูตร.....	97
ตาราง 4 ผลการทบทวนการกระทำของตนเองเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของตนเอง ของนักเรียน.....	98
ตาราง 5 ผลการทบทวนการกระทำของตนเองเกี่ยวกับความอดทนของนักเรียน.....	99
ตาราง 6 ผลการทบทวนการกระทำของตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ของนักเรียน.....	100
ตาราง 7 ผลการทบทวนการกระทำของตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาหรือปรับปรุง แก้ไขตนเองของนักเรียน.....	101
ตาราง 8 ผลการทบทวนการกระทำของตนเองเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อครอบครัว ของนักเรียน.....	102
ตาราง 9 ผลการทบทวนการกระทำของตนเองเกี่ยวกับการทำหน้าที่เป็นลูกศิษย์ที่ดี ของนักเรียน.....	103
ตาราง 10 ผลการทบทวนการกระทำของตนเองเกี่ยวกับการเป็นเพื่อนที่ดี ของนักเรียน.....	103
ตาราง 11 ผลประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนที่ผ่านการอบรมตาม หลักสูตรตามความเห็นของผู้ปกครอง.....	104
ตาราง 12 ผลประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนที่ผ่านการอบรมตาม หลักสูตรตามความเห็นของครู.....	106
ตาราง 13 ผลประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนที่ผ่านการอบรมตาม หลักสูตรตามความเห็นของนักเรียน.....	108
ตาราง 14 ผลเจตคติต่อความรับผิดชอบของนักเรียนที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตร.....	111

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
ภาพ 2 กระบวนการฝึกอบรมของกรดา จันท์แย้ม.....	34
ภาพ 3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนรินทร์ จุลทรัพย์.....	39
ภาพ 4 การประเมินการฝึกอบรมของชาญ สวัสดิ์สาส์.....	42

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี